

bé *serrat* / --- / entr' e'l verger --- / per lo mur, c'om no demandà: / layns saltà en continent, / puys e'l pomer muntà leumens, / de les pomes cuyll assats / ---» (*Lleg Rim Sev.*, v. 159); «tancar o *cerrar los pasos*: vallare aditus», OPou (*TbPu.*, 58) parlant de la cacera del senglar, en què no es tracta sols d'un tancar laxament, que altrament la fera fugiria de cop i volta: primer posa *tancar*, després *serrar* quan pensa en la bèstia, car és no deixar-li, el cordó de caçadors, ni una bretxa

En tot cas no hi ha en les supervivències modernes d'aquest mot, essencialment medieval, cap influència castellana ni gaire o gens de francesa: per això Fabra escriví el 1947 a la S. F. de l'IEC, perquè es fes cert grau de rectificació en l'article del seu diccionari (cf. *DFa*₁ 12). En particular avui és terme de pastors i ramaders, ben viu entre els ambients més purs de Mallorca (entre altres), *serrar* per «mudar la cabra les dents de llet» (Manacor, Santanyí: *Vocab del Cabrum*, BDLC IX, 279) car les dents de llet eren balderes i després són fermes; i igual es diu d'altres bèsties («sí un poltre ha *serrat* o no», M. dels S. Oliver, on pren construcció absoluta), i es continua dient amb genuina tradició, sobretot cap al N. del Princ, aplicat a l'acció enèrgica de la boca humana («repensant-se, es contingué, *serrant les dents*», Pous i Pagès).

Partint de la construcció absoluta, *serrat*, participi, referit a la manca completa d'interstici, es pot dir de persones (que estan «com sardines al barril») *DFa*₂, o dels pèls de la cara i celles («bastant *serrat* de barba», NOller), o bé d'una nuvolada espessa: «guaytàvam amunt y tot era *cerrat*, llis y blanc», EmVilanova (*Plorant i Rient*, 168 2f.), per més que avui sabem que no ho hem de grafiar-ho amb *c* (alteració peculiar del castellà) El que fóra dolent és rebaixar l'ús de *cloure* o *tancar*, i el que cal evitar (que això sí que ho han fet alguns rossellonesos) és fer-li usurpar (estrafant el francès) les funcions d'*encaixar*, *donar la mà*, *estrènyer-les-hi* (el còmicament equívoc *serrar la mà* no l'admetrà, a riscos de provocar una rialla, cap català que estimi la seva llengua).

SERARE 'tancar', 'tancar amb pany etc.' és ja un mot del llatí antic si bé tardà, i hi ha proves textuales que vulgarment es pronunciava SERRARE (en un palimpsest del S. v, en glosses etc.: *Wiener Sitzber* CVIII, 295 336; *ALLG* v, 467; més en *DECH* II, 51a56ss.). I a -RR- degué produir-se com per un «télescopage» amb SERRARE 'serrar'; però sembla tenir raó Tovar, en cridar l'atenció sobre l'acció que hi tindria un mot rar *sarrare* 'obrir' (com a antònim), que sembla assegurat en un passatge de l'arcaic Naevius i altres textos (junt amb *sardare* també arcaic, i tot plegat mots posterfats però no ben morts), *Glotta* XLVI, 1968, 274, 272, 267ss.; i *Disc recepció AcEsp* 1968, 29; és versemblant que hi hagués influència recíproca en el punt de *r/rr/rđ* i tanmateix em decanto a creure que Tovar exagera una mica en la seva reacció

En tot cas notem que la -RR- no és peculiar del verb, car en ll tardà també la trobem en el substantiu SERA del qual el verb deriva: «*serras* ferreas conteram»,

amb *rr* per *r* en un palimpsest de Lactanci, del S. v (*Wien Sitzber*. CVIII, 295, 336); i apareix en glosses: «*serras* unde ianuae muniuntur», «*serra*: *μοχλός θυραος*», «*vectes: serrae*», *CGL* IV, 283.19; II, 520.34, 541.36; III, 190.62, 339.37, 463.51, 473.6; així com també en un derivat del verb: «*serratorium μοχλός*» III, 23.45. Altrament aquest substantiu no ha deixat de tenir prolongacions modernes, si és encertada, com sembla, l'etimologia de MLWagner que en fa venir diverses formes berbers amb el sentit de 'forrellat'; i com a derivat en -ICULUM, el port. *sarilho*- i ast. *xareyu* 'debanadora' (*Restos de Latinidad N-Afric*, 26).

El cas és que en les llengües romàniques és la forma amb -RR- l'única que ha quedat; en unes llengües propendint resoltament cap al sentit d'"estrènyer": fr. *serrer* (des del qual degué passar al bretó *serra*, el qual, però, ja té l'acc. «fermer»), oc. *serrar* (o *sarrar*);¹ en les altres servant bé el sentit de 'tancar', com el cast. *cerrar*, en sard i en reto-romànic,² en algunes d'elles almenys en forma complementària: it. *serrare* junt amb *chiudere*, port. *cerrar* junt amb *fechar*, amb distincions de matís o d'èpoques. Pertot actuà, directament o indirecta, i fins cop perceptible, la necessitat de distingir de SERRARE 'tallar amb serra'.

DERIV: *Serrat* Afegim al que ja n'hem dit. La idea d'"estrènyer els rengles", i fins 'entrellaçar els braços' és clara en les manifestacions de la capital rossellonesa de fer la «unió sagrada» amb el Cap i Casal davant la maror de l'imperialisme francès, en la carta dels consols de Perpinyà al Consell de Cent, sota l'amenaça de la consòrcia Lluís XI-Joan II: «nostra intenció --- és, servant la dita bona unió e concòrdia, anar *sarrats* e affixos ab aqueixa Ciutat, car --- si les universitats eren varies l'«municipis divergents»] en les voluntats, virtut e constància, en les Corts de Cathalunya què farien» a. 1461 (*RLR* L, 335)

En certs casos no hi ha resposta absoluta. No és inacceptable, en passatges ross com «pensativa, caminava, / los ulls al sòl, lo cor *serrat*, / sense oir l'ocell que cantava / ni sentir los perfums del prat» (car no oblidem els nostres *cor-près*, *cor-nuat*), Saisset (*Catal d R*, 173, o bé p. 166, aariat amb *ollat*). Sobre el temps atmosfèric és més viu que enlloc en el parlar de la gent de mar, p. ex. a la Costa de Llevant: «encara que hi hagi boira, o sigui *serrat*, els pescadors, només amb la brúixola, ja tenen el rumb a seguir» (Jordi Elías, *La Voz de Malgrat*, 1-VIII-64). Es pot discutir si *descàrrer* *serrada* és correcte (potser tanmateix) però en tot cas és evident que és bo aplicat a la barba o a les dents, com ja ho feia NOller: «res: la Toneta seguia arrapada ab son fill, bregant ab la dolor y la naturalesa, *serrades* les dents, la mirada desviada ---» (*La Pap*, 149).

En terra valenciana *serrar* en el sentit de 'tancar' seria rebutjat per tothom; però resta molt viu en les accs. antigues i correctes: fins a l'extrem Sud, si els monoverins populistes se'n serveixen (s'oposa a *crevillat* en *Caryssaes*, 60), noensem gens en contagi murcià, car també: «en uns punts els hòmens estan més *serrats* de barba, y les dònnes tenen grans moynos ---», vida vilatana i local de les valls alcoianes en